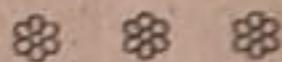

TEATRO VALENSIA

Grandees del cór

Comedia dramática en

un acte y en prosa,

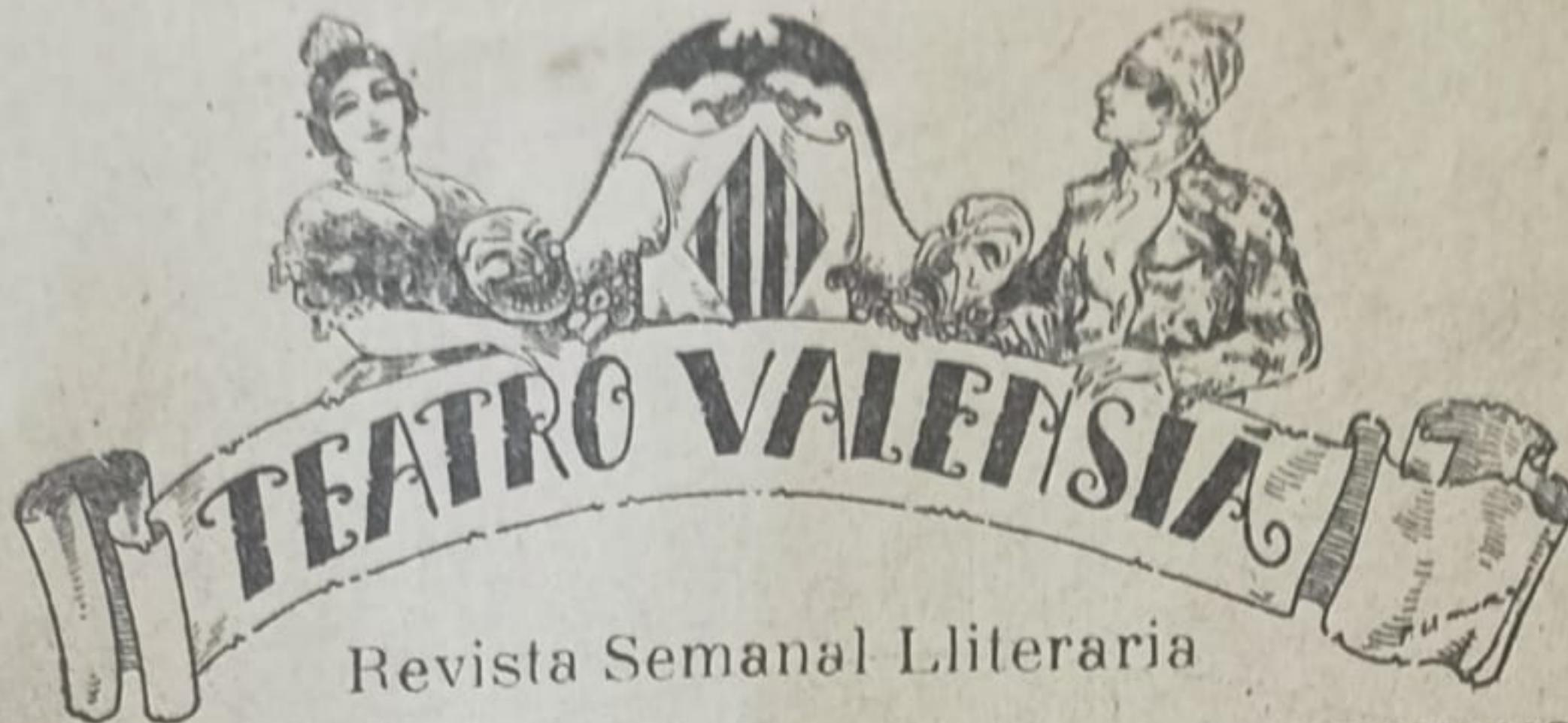
original de

V. MARCO RIVAS

Número 51

Preu: 30 séntims

Revista Semanal Lliteraria

Apareix tots els divendres ☺ ☺ ☺ DIRECTOR: R. GAYANO LLUCH

DIRECCIÓN Y ADMINISTRACIÓN: Nador, núm. 9, baix

PUBLICA EN CADA NÚMERO UN OBRA COMPLETA DEL TEATRO VALENSIÀ

SUSCRIPSIÓ:	{ En Valensia: trimestre 3 pesetes Fora: > 3'50 >	Número solt 30 séntims	Atrasat 35
El pago de les suscripcions anticipat			

NÚM. 51

Valensia 17 de Setembre de 1926

AN II.

"Grandees del cór"

«Grandees del cór» es un obra d' èxit mereixut, pulcra y moral, en la que, el seu autor, D. Visent Marco Rivas, ha demostrat d' una volta pera sempre que coneix teatro y sap fer comedies valencianes.

Difícil es én serts autors de hui en dia poderse adaptar, en un tot, a les nesesitats escuetes y limitaes del nostre teatro; pero el autor de la present comedia, Sr. Marco Rivas, no sols s' ha limitat a les dimensions y forma d' éste, sino que, coneixedor dels resorts esénics y de la tècnica teatral, ha condensat en un acte un asunt bàsic pera tres, sortechant tota clase d' obstacles y dificultats y abreviant el seu desarollo, donantli un efecte y un colorit digne d' aplauso y d' admirasió.

Nosatros aplaudim de tot cór al amic Mar-

co Rivas y li oferim, en brasos oberts de chermanor, un rendit vot de vasallache per son talent, disresió y vasta cultura.

¡Y que sure l' eixemple de son fermesa llabor valensiana!

En el número próximo:

Els tres novios de Toneta

Hermosa producció en un acte, del eminent comediógrafo

R. Martí Orberá

Bar Champagne

Confitería y Pastelería - Espumosos - Grandes surtidos en Caramelos y Bombones - Objetos de fantasia, propios para regalo - Selecto dulce seco y repostería - Fábrica y depósito del tan renombrado y exquisito

Caramelo

“Fan-Fan”

Bajada de San Francisco

VALENCIA

V. MARCO RIVAS

Grandees del cór

Comedia dramática en un acte,
en prósa y orichinal, estrená en
éxit extraordinari en el Saló
Novetats, el 13 Novembre 1925

A ma volguda muller

*Tot el qu' escriu mira al seu llibre com
un fill.*

*L' añ pasat, per estos feches, me donares,
¡oh, volguda muller!, el tercer frut de nostre
matrimoni.*

Enguañ m' ha tocat a mi.

*Asepta esta obreta, este fill meu, porque
en ell he posat, al crearlo, tota l' ànima.*

Així hu espera

L' AUTOR.

IMPRENTA DE MANUEL PAU, CLERO, 14, VALENCIA

REPARTO

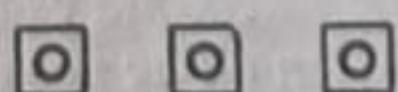
PERSONACHES

ACTORS

AMPARO (37 años)	Sra. Piquer.
MARIA	» Delás.
AMPARÍN (15 años)	Srta. Gallart.
MANOLO (37 años)	Sr. Broseta.
DON ADRIAN (65 años)	» Martí.
QUICO	» Andreu.
ENRIQUE (35 años)	» Cabrera.

Epoca actual.

Laterals dels artistes.

ACTE ÚNIC

Interior d' una alqueria de llauradors adinerats. Pòrtes laterals y al foro, que dona a l' horta. Mobles adecuats. A la dreta, últim terme, una cómoda, y damunt una imache de la Verche dels Desamparats. A la esquerra, en primer terme, un silló.

Al alsarse el teló, María, qu' es la criá de casa, está arreglant el ram de flors que hiá davant de la imache. Quico, qu' es el criat, la contempla embelesat, y que li fa més goig la chica que les flors.

MARIA y QUICO.

Maria. Vinga, vinga, bacora. Espabilat, que sempre te trobe lo mateix. Pareixes una llepasa. Será desgrasia la meua?

Quico. Huey... Y yo qué tinc que fer?

Maria. Fuchir dei meu costat y anarten a la faena.

Quico. Total per una micoteta que m' entretinc.

Maria. Si es que t' encantes.

Quico. No sigues arisca.

Maria. Si acabará per cauret la baba.

Quico. Y tú no me la torcaríes?

Maria. Yo? Aixó podríem fer a estes hores.

Quico. Dóna, un' obra de caritat se fa per quantsevol.

Maria. Pero tú estás bobo. Corre, corre. Ché, que te cau, que te cau...

Quico. Córfa, pero el qué?

Maria. Ché, la baba.

Quico. Marieta, tens molt mal cór. Me fas pendre de cuant en cuant unes sofoquines que yo no sé

cóm no he reventat ya com la sigala.

Maria. Calla, embustero.

Quico. Enrecórdaten d' aquella vegá que don Ramón el meche me tingué que reseptar aquell eixerop de... jarabe pa que me s' en abaixara la sanc que tenia en la cabota.

Maria. Pobret.

Quico. Pos, mira, em pense que a tú no te pegaría mal pendre alguna culleraeta.

Maria. Pues yo no nesesite que m' abaixe res.

Quico. Es qu' eres masa viveta; si pareix que tingues tir.

Maria. En cambí tú tens una melsa qu' et deu arrastrar per terra. Tin, bobalicón.

Donantli unes cuantes flors musties. Tira eixes flors a la sequia.

Quico. Qué musties están.

Maria. Igual que tú.

Quico. Malahit siga... Y que ú tinga que aguantarse...

S' en va per el foro.

Maria. Pobre chic. Eres un manso cordero.

S' amaga a un costat de la pòrta del foro, y cuant torna Quico, diu fort, pa donarli un susto:

Uhl...

Quico. Pegant un sortit.

Recórfa. No dic yo que per a sustos no guañarem prou!

Maria. Veus com eres un babieca?

Quico. Ara, a posta, de castic, no te tinc que dir una cosa.

Maria. Díguesla, Quiquet. Anda, Ilepolia.

Quico. No te hu mereixes, perque abuses masa de la meua persona.

Maria. Vinga, ya soc formal.

Quico. A vore si endevines lo que vach fer anit después de donarli el pienso al aca, cuant m' en entrí en lo meu cuarto per a dormir.

Maria. Qui basta saber... Te señares?

Quico. No, no... Era pensant en tú y abans de chitarme; es una cosa que me la vach fer yo asoletes.

Maria. Quico, no sigues burro!

Quico. Huá! Mal pensá.

Maria. Pues no aserte.

Quico. Va per descuberta?

Maria. Sí.

Quico. Pues vach fer un vers dedicat a tú.

Maria. Chico, qué pagá estic. Y cóm te hu has apañat per a fer aixó? Aixó es una cosa molt difísil.

Quico. Perque yo he naixcut per a po-yeta d' eixos que fan versos. Y encara que en la lletra no estic molt al corrent, deprengui prou en escola per' apuntar lo que discurrix la meua carabasa.

Maria. Y es bonico?

Quico. L' escrit pensant en tú, qu' es lo que més vullc en lo mon; figúrat si será bonico.

Maria. Pues llixlo, que a mí m' agraen molt els versos.

Quico. El llechiré; pero no t' has de riure...

Els mateixos; DON ADRIAN per el foro.

Adria. Bon dia mos done Deu.

Quico. Bon dia, don Adrián.

Maria. Qué, ya han acabat els chiquets la escola?

Adria. Encara no; m' els he deixat un moment. Vinc a vore qué vol de mí la teu' ama.

Maria. Entonses, vach a cridarla.
Mutis per la esquerra.

Adria. Bueno; así la esperaré.

Quico. Qué, don Adrián, el fan parlar molt els chiquets?

Adria. No es cosa.

Quico. Clar. Per la pasensia tan gran que té vosté.

Adria. No hu cregues. Es un amor gran el qu' els profese, y al mateix temps que vach enseñatlos, sent una inmensa emosió al vore cóm desperta en ells eix' ansia tan gran per saber lo desconegut.

Quico. Sí; una cosa pareguda a cuant yo domaba l' aca.

Adria. Home, no, Quico, per Deu. Tú compares la intelicensia humana a la de un animal?

Quico. Es que l' aca es molt sabuda. En cuant me veu entrar en el sac de les garrofes, se chira a mirarme y em guiña un ull, com dient: —Abócal tot ara que no

- mira l' amo.— Yo ya l' entenc, ya.
- Adria. De modo que tú y el aca s' enteneu?
- Quico. Ya hu crec.
- Adria. Pues saps que t' has posat a un nivell de cultura molt important? Cuantsevol dia..., académic.
- Quico. Aixó, aixó; aca... démic; tot alco-mensa per aca.
- Adria. No, Quiquet, no; deus ilustrarte més y estudiar. Segur que desde que deixares la escola que no has mirat més un llibre.
- Quico. Y pa qué? Ya sé fer versos.
- Adria. De veres? Tindría gust de lle-chirlos.
- Quico. Don Cuan Tinorio al meu cos-tat, una bufa de pato.
- Adria. Y de qué traten?
- Quico. De amor.
- Adria. Ya estem aixina?
- Quico. Sí, siñor, sí; ya estem en el gui-sao. Y que pa d' aixó no se ne-siten llibres..., que lo mateix fan els animals que les persones... Vosté abans no m' ascamat per-que li he dit lo del aca? Pos mire si está poc clar; ñas, coca.
- Adria. Siñor, Siñor, cóm está el mon! Quico, m' has convensut. Cuant-sevol dia, académic.
- Quico. Mire, pac' así ve 'l ama. M' en vach a pegarli una miraeta 'l planter.
- Mutis per el foro.
- Adria. Ves, Quiquet, ves, y que la Ma-laena te guíe.
- Adria. Amparo, ya sap que me honre molt en l' amistat de vostés.
- Amp. Per eix' amistat mateixa l' enviat a cridar, pues únicament a una persona tan discreta com vosté li puc confiar les meues penes.
- Adria. Moltes gràcies.
- Amp. Aseguremse de que ningú mos escolta.
- Tanca els laterals, y después d' aguatiar al foro, diu:
- Mire, don Adrián, cada casa es un mon, y la vida de cada per-sona, una novela. La meua es una de tantes, vulgar, sentimen-tal, tráchica... Yo nesesite des-carregar la meua consensia, y al mateix temps, que una persona de la seuva esperiència m' acon-selle. Soc culpable, molt cul-pable, y reconec que mereixc un castic exemplar. Pero estic ar-repentida de tot ciò. No coneix la nostra historia?
- Adria. He oít algo, mes no sé...
- Amp. Yo li contaré la veritat, com si m' anara a morir. Vosté ya sap que Manolo, el meu marit, té, o tenia, un chermá; Enrique.
- Adria. Sí; un gran escritor, un bon poe-ta. Desde chicotets no pareixien chermans, pues tot lo espabilat y desidit qu' era aquell, era de parat Manolo. Y aixina seguí creixent, pues en cuant se feu mich home, ya el poble era chi-cotet per a ell, y s' en aná a Madrit.
- Amp. M' alegra molt qu' els conega als dos tan be. Seguixc en la historia. Cuant me casaren en

Don Adrián; AMPARO, per la esquerra.

Amp. Vosté me perdonará.

Manolo, yo desconeixia completament lo qu' era el mon; hasta creia de veritat que sabia lo qu' es voler. Qué equivocació més gran! Cuàntes dònes moren després de casaes sense aplegar a conéixerlo en tota la seu intensitat. Tres anys erem ya casats, y no habíem tingut encara la dicha de mirarse en els ulls de un fill. Manolo duya una vida molt preocupá en els seus negosis; era esclau del amics, del casino, y a mí em tenia poc meñs que abandoná. En les llargues velaes que yo l' esperaba, per a matar l' aborriment, me dediquí a llechir noveles. Algunes d' elles, les que més m' aplegaren a interessarme, eren les de Enrique, el chermá de Manolo. Poc a poc anaben envenenantme l' ànima, sedienta d' eixe voler tan apasionat que yo no coneixia. Espiritualment me consideraba divorciada del meu marit. Per aquells temps fon la quiebra del sosio qu' en Londres tenia Manolo com a representant dels fruts que cap allí esportaba. S' en anà per un mes, s' enredraren les coses, y estigué prop d' un añ.

Adria. Ya m' entrecorde. Fon una ruina.

Amp. Sí; fon una ruina baix tots els conceptes. La fatalitat posá en el meu camí a Enrique; me digué coses qu' eren un ensòmit de plaer y que yo enchamay había ouit; y suchestioná per el noveliste, vach ser víctima d' aquella

pasió infernal, y Amparín es el frut d' aquella locura.

Adria. Una locura, sí, una locura.

Amp. Enrique desaparegué. Després me digueren que s' havia allistat voluntari al Tercio per a Africa; y, finalment, digueren que havia mort.

Adria. Y Manolo?

Amp. Manolo no me perdonarà mai. Per a evitar l' escàndalo permitix que vixca en sa casa; pero fa dotse anys que no m' ha dirichit la paraula.

Adria. Y Amparín?

Amp. Li diu pare, pero ell no l' acarisia. Es més; estos dies observe en ell una cosa estraña.

Adria. Dotse anys...

Amp. Asó no es vida; es un martiri cruel. Yo sé que sols mereixc el despensi, que son noble cór no es digne del sufriment que li he buscado..., pero la chiqueta no es culpable; soc yo asoles; y no m' he mort ya en un bac, porque sufrint espiaré la meua culpa. Pero la chiqueta va donatse conte de la vida, y l' atre dia em digué: —Mare, yo soc bona?— Sí, filla meua.—Pues yo vech en atres chiquetes qu' els pares les volen molt, y el meu pare mai me besa...

Se torca les llàgrimes.

Adria. Anchelet. Pausa.

Amparo; el delit de vosté es grave, gravísim; y la situació de lo més difísil. Ha tengut vosté la sort de tropesar en un home com Manolo, qu' es un tros de

pa benehit. Vullc que reconega el sacrifici tan gran qu' en un home representa. Es possible qu' en moltes ocasions els homens siguen culpables de lo que puga fer la muller; pero, Amparo, Manolo es un chic que no se li coneix ningún visi, honrat a carta cabal.

Amp. Yo no trate de chustificarme. Vach delinquir, y patiré resignadament lo que me corresponga; pero la chiqueta..., no; la chiqueta y ell no deuen patir.

Adria. Està be; yo li parlaré y vorem si el puc convenser.

Amp. Per aixó el vach molestar, don Adrián. Párleli, sí, páraleli; vosté qu' es un home intelichent y d' experiensia, li fará compendre el meu arrepentiment. Encara que m' engañe, que me diga que perdone a la meua chiqueta, filla del meu cór; per ella tot. Que la perdone ans qu' es done conte y malahixca per a sempre a sa mare.

Se torca les llàgrimes.

Adria. No s' aflichixca. Manolo es un home de rahó y sabrá ferse càrrec de cóm deuen resoldres les circumstansies difísls de la vida.

Els mateixos; AMPARIN, per el foro.

Ampa. Parlant desde dins.

Bueno, adiós y gracies!

Amp. Eixa que parla es ma filla.

Ampa. Eixint a essena.

Muy buenas, don Adrián. Mira qué flors més boniques, mamá!

Amp. Boniques son, filla meua. Les

posarem en aigua pa que no es mustien.

Ampa. Me les doná Carmensita.

Amp. Don Adrián, en llisensia. Y parle en Manolo.

Adria. Sí, señora; no faltaba més. Mutis les dos per la esquerra.

Don Adrián. Després, MANOLO.

Adria. Señor, Señor, Señor. En menut potaje me vach a ficar. Este matrimoni que podía viure tranquilament y en completa felicitat, vingué el dimoni y ficá la pata. Per supost que l' actitud de les dónes en eixes circumstansies es molt cómoda. Dos llagrimetes, un batistot, visitar al retor del poble, y si no..., el boticari o el mestre d' escola, si son vells, ya s' encarregarán de mediar y apañaro. Señor, y per qué m' hauré fet vell?

Mano. Eixint per la dreta.

Hola, vosté así?

Adria. He vengut a saludarte, y si no te soc molest, a parlarte d' un asunt molt important. Saps lo que t' apresie, y per més que diu el dicho que ningú es deu ficar entre marit y muller, hian coses, Manolo, qu' es un deure sagrat de tot bon amic, vore si se pot posar remey.

Mano. Ya sé per ahón va.

Adria. Molt millor. Suponc que no creurás qu' em guía ningún interés.

Mano. Al contrari. No me ofenga. Vosté fon el mestre meu, y un mestre es un segón pare.

Adria. Com un pare parlaré. Y vullga

Deu que les meues paraules siguen el bálsem que puga curar ferides de fa quinse anys. Manolo, volguera parlar sense ferte patir. No podrà ser, perque es presís portar a la memoria teua coses de aquells temps.

Mano. Tinc el cór completament des-trosat.

Adria. Hu comprendc. Pero hiá que ferse càrrec, examinar tots els punts y tocar tots els testets. ¿No ha pasat may per la teua imachinasió que quisá de lo ocurrit tingues una part de culpa?

Mano. Per pietat, no aumente 'l meu sufriment.

Adria. Sí, fill, es presís parlaro tot per' a acabar de una vegá y que no torne may més a la memoria. Te casares chovenet, sense conéixer el mon. Huí que tens més experiència, vullc que reconegues que l' egoisme que tenim tots els homens mos porta una perdisió. Per a nosatros, la dóna no té may rahó y sempre ha de deixar pedre els drets que la Naturalea mos consedix a tots per igual. Ningú mirem a la dóna com a compaïnera que ha de compartir en nosatros totes les penes y alegrías. La fem esclava de la casa, esclava de la familia; may li consedim el dret de queixarse. Els amics, el casino, la sosietat, tot es abans que la dóna, que, sumisa y cariñosa, mos tira els brasos al coll a l' hora que anem a casa. ¿Cuántes nits, morta de fret, haurá estat esperante, te-

ment alguna desgrasia?... Reconeix, Manolo, que no corresponem al seu voler. Que sols volem ser mosatros els mimats, y la dóna... Hiá que considerar que la dóna té un cór y sent molt més que mosatros. ¿Qui mos vol més que la mare?

Mano. Don Adrián, mestre volgut, les seues paraules apleguen a lo més fondo de la meu' ànima. Tot es veritat. ¡Ay, si tots els homens tinguerem la sort d' escoltar a temps un consell, un' advertència, una plàctica tan hermosa com la que m' ha dit vosté. Pero a mí, don Adrián, aplega tart el consell. ¿Tinguí part de culpa? Es possible; desde luego, hu reconec. Pero, digam, mestre meu: ¿me portí tan malament que m' acsió puga chustificar l' afront tan gran qu' em fa pasar?

Adria. No. Chamay.

Mano. Si hasta pa martiri meu, eixa filla... del pecat me diu pare.

Adria. Anchelet!... Pensa que en esta contienda es la única inosent.

Mano. Es veritat; estic loco.

Adria. Yo he vengut tan solaments a vore si después de dotse anys es posible una solusió. Amparo, en llàgrimes de sanc, plora el seu arrepentiment; ton cór es noble, y has de pensar que Deu, qu' está per damunt dels homens, va perdonar als mateixos qu' el clavaren en la creu.

Mano. Si yo volguera perdonar, pero no puc. Acás... més avant, vorem. Tinc un pla que quisá el

realise hui mateix. Estic loco, estic loco. No puc més; ya no puc més.

Adria. Nesesites tranquilisarte. Acompanyam, que l' aire de l' horta te fará be.

Mutis els dos per el foro.

MARIA, per la esquerra. Després QUICO.

Maria. Malo, malo... Els meus amos estan hui de mala gaita. Bueno, hui...; yo els vech sempre lo mateix. Y pa d' asó se casaren? Lo qu' es al qu' em toque a mí per marit li tinc que llechir primer la doctrina.

Quico. Per el foro.

Allá va el amo en el mestre. Grasies a Deu que ix un dia a desduirse.

Maria. Escolta, Quiquet. Veritat que el amo es molt raro?

Quico. Ca, dóna; aixó hu fa el talent.

Maria. Atres chicones els ous contar qu' el amo... els regala coses... y a mí may... may m' ha dit res.

Quico. Y el dià que yo vera qu' et regalaba un moçaoret no més, t' esclafaba els morros, te treia els ulls, y después, igual qu' es mata un pollastre, te tallaba el gar-gamell.

Maria. Quico, qué bruto eres. Ademés, ¿a tú qué t' importa? ¿Tú manes de mí?

Quico. Lusbell!... Pero tú no saps que t' ame?

Maria. Bueno, pero yo a tú no.

Quico. Ya la tenim. Vine así, tros d' al-barchina, qu' em farás suar el lleu. Si no me vols, ¿per qué

cuant me s' enduyen soldat esti-gueres tres dies sinse menchar y bramant com un bedell?

Maria. Perqu' em fea mal un quixal.

Quico. Y als dos mesos, cuant grases al siñoret torní a casa... ¿qu' et fea mal? Ara no contestes? Encá porte la señal en els morrets.

Maria. Descarat; aixó no 's diu. Vols afrontarme?

Quico. Lo que vullc es que m' ames.

Maria. Me fa pór posar en ningú el voler.

Quico. No, no; si el voler no l' has de posar en ningú; m' has de voler a mí asoles. Huey! Veches si en tot lo mon trobarás un atre qu' es porte millor que yo. T' ensenc el foc, t' achude a pelar criailles, t' agrane la cuina... y hasta cuant vas a la sequia, a escurar, em plante davant de tú pa que no te pegue el sol. ¿Qui té la culpa de que l' aca pase rasions de fam?

Maria. Escolta, ¿y qui té la culpa de que casi tots els días se me socorre l' arrós u me s' olvide la sal?

Quico. Chitana..., chitanota...

Maria. Donantli la punta del devantal.

Tin, torcat la baba qu' et cau.

Quico. Intenta abrasarla.

La baba?

Maria. Fuch, aparta, descarat.

Quico. Es clar, no tinc que fer versos? Si per eixa cara, eixos ullots y eixes mans estic quedantme lo mateix qu' un fil d' alam...

Maria. Vinga, Quico, tin chuí.

Quico. Tindre chuí al teu costat?

Maria. Ma qu' et deixel

Quico. No t' en vaches, pelailla, que
vach a llechirte els versos.

Maria. Si, que abans mos han estorbat.

Quico. Pero no 't burles.

Maria. Yo burlarme?

Quico. Bueno, allá vach.

Trau un mocaor de la faixa, desfá un
nuc de una de les puntes del mocaor
y trau el paper dels versos.

Maria. Fill, sí qu' están ben guardats.

Quico. Asó es la meua caixa de caudals.

Maria. Pero el pañ es fásil d' obrir.

Quico. Así están. Posa atensió.

Llechint.

«A mi estimada Marieta.»

En satisfació.

Eh?... Vacha un titulet.

Llich.

«Entre tronchos de colflor,
tomatas y otras verduras,
al contemplar tus hechuras
nasió de pronto mi amor.

En cuanto te lo dijí

te quedaste pensativa,
y yo, angoliendo saliva,
asperé tu dulse jsí!

Con el foego de tus ocos
secarás danda la foente;
tu mirar, es un torrente
que m' hase caer d' hinocos.

Al ver la sal que derramas
pienso en tu ropa interior,
y m' entra una tremolor
que m' hase bater las camas.

En tí, Marieta devina,

sifro toda mi ilusión;
como m' hagas traisión
te faré com la toñina.

Pienso con tus coloritos
y m' arisono la mar;
cuánto me hase sospitar

el pelo de tus mottitos.

De mi cuerpo eres el ama;
sin ti no quiero vevir.

Dime si puedo desir
que mi Marieta m' ama.»

Maria. Chico, qué bonicos están.

Quico. Y que conste que m' els he fet
yo asoletes. No te dic que yo he
naixcut pera poyeta d' eixos que
fan versos?

Maria. Qué contenta estic.

Quico. Ara disme si tot lo que yo he
sucat pa tráurels no val una re-
compensa.

Maria. Ya te vullc un poquet més.

Quico. Y... res més?

Maria. Qué més vols?

Quico. No hu endevines?... Qu' em fa-
ses un atra señal en els morrets.

Maria. Huy, quín dimoni... Tin formal-
itat, Quiquet.

Quico. Encara que no més siga de res-
palló.

Maria. Vols que m' enfade?

Quico. Toca; ya m' el donarás... Chica,
¿no notes?...

Maria. El qué?

Quico. Aulor de socarrím.

Maria. Ay, l' arrós!

Mutis corrent esquerra.

Quico. Bona l' ham fet. Fuchim de la
crema. Lo qu' es huí, per variar,
l' arrós socarrat també.

Mutis per el foro.

ENRIQUE, a lo pórtal del foro. Ve disfusat
de peregrí; barbes llargues, blanques; un ga-
yatet y un surró.

Enriq. Ave María Purísima. Pausa.

No me contesta ningú. Deu cle-
ment, no m' abandones com m'

abandona la chent. La vida! Qué es la vida sense el calor de ningú?... Pobre de mi. Malat y desamparat, vach caminant nit y dia sense nort y sense guia y sense encontrar pietat. Asó es un castic del sel. Alsant la veu.

Ave Maria Puríssima!

El mateix; AMPARO per la esquerra.

Amp. Qui es?

Enriq. Perdone per Deu, chermana; soc un pobre peregrí que vach errant per lo mon, buscant un poc de consuelo, un poquet de compasión. En la meua choventut, tinguí foc en lloc de cór, doní rienda solta als impulsos del amor; vach ser un infame; y a una paloma blanca, casta y pura com la llum del sol, la sacrificuí de una manera salvache; y huí arrepentit de tot cór, als peus d' eixa suau paloma vinc a implorar el perdó. S' achenolla.

Amp. Aufegant un crit de horror.

Enrique!

Enriq. Se lleva les barbes.

Enrique, sí; no t' ha engañat el teu cór.

Amp. Per compasión!...

Enriq. Calla. Serénat. No tingues pór.

Amp. Visten.

Enriq. No aumentes la meua desesperación. Vinc malalt, he patit molt, y per si tinc que morir, vullc abans donarli un bes a ma filla, a la filla del meu cór.

Amp. Cuánt desgraciats mos has fet.

Enriq. Desgraciats ham segut tots.

Amp. Pero, visten, per favor.

Enriq. No hu lograrás..., hasta que vecha a ma filla.

Amp. Per pietat!

Enriq. Per res del mon.

Al vore vindre a la chiqueta se posa les barbes.

Así está.

Amp. Deu piadós!

Els mateixos; AMPARIN per la esquerra.

Ampa. Mare.

Amp. Filla!

Ampa. Plores?

Amp. No.

Ampa. Quí es eixe home de les barbes?

Enriq. Soc un pobret.

Ampa. Li tinc pór.

Enriq. Pór a mí? No, prenda bonica; acóstat; si yo te vulc molt; si te vulc tant com la mare. Míram; soc un pobret que no té casa, ni llit, ni tan sols un tros de pa.

No 'm tingues pór, no. He vengut... perque tinc fam.

Ampa. Pobre agüelet!... Mare... ¿Vols que li done tot el pa?

Enriq. No, filla; la meua fam no es de pa. Un bes si que deixarás que t' el done, veritat? En ell pose tota la pasió de ma vida, tota la sanc de mes venes; n' olvides may el bes que te dona este agüelet.

L' abrasa y la besa fervorosament varies voltes.

Ampa. Prou. Me fa mal.

Enriq. Asusena!... Cuánt he patit per besarte! ¿Qué me importa ya la vida, si ara te tinc al meu costat? Vols víndreten en mí?

Ampa. No, mare; no.

Amp. Enrique!

Enriq. Luchant. Es meua.

Amp. Per Deu. Visten o chille.

Enriq. No alborotes. Serenemse. Ahí la tens.

Mare y filla s' abrasen fortament.

Tot se conchura contra mí! Me fuch hasta lo qu' es meu!

Casi plorant.

Maldisió!... ¿Qué fas, térra, que no t' obris y em sepultes?

Mich mutis.

Amparol!... No puc; m' aufega el pesar. Amparo! Suplicant.

Cuidala molt... Chamay vos molestare... Cuant te parega..., li contes, quí era l' agüelo del bes.

Mutis per el foro.

Amparo y Amparín.

Ampa. Mare, no plores.

Amp. Filla del meu cór!

Ampa. Me se volía emportar?

Amp. No, cariño. Es un agüelet molt bo. Hu ha fet... pa que se riguerem.

Ampa. Y tú plores?

Amp. Plore de sentiment. No té calor de ningú, ni qui el cuide, ni té res. Sempre acaminant y captant de casa en casa... Pobre peregrí!... Pobre agüelet!

Ampa. Per qué no has fet qu' es quedara?... Vols qu' el cride?

Amp. No; anemsem dins.

Mich mutis. Deixa a la chiqueta a la pòrta de la esquerra, y Amparo se dirichix a la imache dels Desamparats.

No 'l desampares. Guíalo per bon camí.

Mutis torcantse les llàgrimes.

QUICO, per el foro.

Quico. «Pienso con tus coloritos y me arisono la mar; cuánto me hace suspirar el pelo de tus morritos.»

A mí me hace suspirar, pero a ella..., a ella mis morritos la fan rotar. Estem nets. Anem a parar a les gabies. Ella socarrant l' arrós y yo matant de fam al aca... be quedarem. Encara com ham pegat en uns amos que están més locos que una granota. Igual els dona sió, que arre... Cóm haurá quedat l' arrós? Déixam vore.

Mutis per la esquerra.

MONOLO, per el foro. Después per la esquerra AMPARO.

Mano. Una forsa oculta, un pensament extrañ, me resistix a tornar a esta casa..., a ma casa. No vullc vórela, y en cambi, sens' ella no puc pasar. Es tan gran el meu dolor, que vullc pensar be y no puc. Acudixen al meu cap tal cùmul de desbarats, qu' em fan pedre la rahó. Amparo, Amparo! Per qué te coneui? Qué has fet d' aquell amor tan sagrat que mil voltes me churares? Cóm has destrosat mon cór, matant la felisitat!... Te tinc odio; t' aboxic; pero no te vullc matar... no; vullc martirisarte, vullc gochar fent llarga l' agonía, y en cambi... sense tú no puc pasar.

Dirichintse a la esquerra la crida secamente.

Amparo, Amparo!

Amp. Que ix, cau achenollá, plorant als seus peus.

Manolo!

Mano. No; llàgrimes, no. Pergui tota classe de sentiments, y no m' emosiona voret plorar. Alsat. Ahí tens un silló.

Amp. Manolo!

Obedix, pero seguix en el mocar en els ulls.

Mano. Tranquilisat, perque m' has de contestar. Fa dotse anys me consideraba l' home més felís del mon, y creia firmement que may s' acabaria nostra felicitat. Cumplies tots els caprichos; estabes com una reina mimá; tot lo mon era a adorarte... Crec que no podies tindre queixa alguna; el meu anhel no més era que treballar per a que no 't faltara res. No es aixina?

Amp. Si yo volguera parlar..., pero no puc.

Mano. Pues has de parlar. Si me hu has de contar tot; si me hu has de confesar; si hasta tens que dirme els més chicotets detalls, perque vullc martirizar encara més el meu cór. No plores, no; mirat en mons ulls...,

Li agarra el cap entre les mans. aixina, y disme qué encontrares en aquella mirá qu' en mí no saberes vore; en mí, en el teu Manolo, que díes que adorabes tant. Contam qué es lo que te digué aquell home que tan pronte va borrar lo que a forsa de temps y en tanta pasió en ton cór vach depositar. Digues qué es lo que trobares en sons llabis

al besar, que valgué per una honra, per una dicha, per una felicitat. Si vullc que me hu digues, vullc que te defengues, vullc encontrar algo que te chusifique; perque no te vullc mirar com una dóna roín, tan mala y tan descastá que dominá per el visi es la efiche del pecat.

Amp. Cóm m' he de defendre, si en tot lo qu' estás parlant te sobra rahó? Pobra de mí! Qué puc alegar, si no me creurás? Pensa lo que son els homens, que per llei natural, vostre instinct es dominar al débil, y més cuant trateu de sasiar vostres apetits carnals. Desperta la bestia, y cuant no a bones, per la forsa arolleu tots els obstacles, encara que siguen sagrats, y después... queda la víctima per tot el mon despresiá; per tots, hasta per el infame que tan bárbarament l' atropellá. Pobres ovelles, que al naixer tenen ya escrit com un estigma fatal la obediència y la humildat y son destí es esperar que arribe l' hora fatal pa entregarse al sacrifici sense poderse queixar... Trista condisió la de la dóna en este país esclau... Y qué puc fer, jay de mí!, més que implorarte pietat, si encara que m' aborrixques el meu instinct es amar?

Mano. Ben prepará teníes la defensa.

Amp. Manolo!

Dano. Molt poética y molt sentimental.

Amp. Suplicant. Manolo, per Deu!

Mano. L' has dita com un' artista, pero

no la sents. No es amor lo que sentiu les dônes; es engañ; en vostre còr no hiá més que hipocresia, y cuant queda al descubiert la llaga, entones, en llagrimes, tot heu voleu apañar; llàgrimes que no sentiu, que son de rabia perque no podeu desfogar...

Amp. Mátam d' una volta; no me martirises més.

Mano. No, si no vullc matarte; si lo que vullc es gochar martirisant el meu còr.

Amp. No, Manolo, que tú no tens dret a patir.

Mano. Sí; que me hu has de contar tot; hasta aquell moment fatal en qu' encontrares plaer...

Amp. Manolo!

Mano. Y en les entrañes quedá grabat el pecat.

Amp. Manolo, per Deu!

Mano. Vesten. Apartat de davant, perque no me puc contindre.

Amp. Matam.

Mano. Vesten. No hu vals.

Mutis Amparo per la esquerra, pausadament y deixant oir els plors.

MANOLO a soles.

Mano. Detinte, pensament, no 'm. fases més desventurat. Per qué goche veentla patir, si el seu sufriment chela la sanc de mon còr?... Si yo la vullc perdonar, per qu' em domina el impuls y me lleva la voluntat? Será sert le que m' ha dit? Serem els homens tan mals? Serenat, pensament; no m' atormentes y déixam que vecha clar.

El mateix; AMPARIN per la esquerra.

Ampa. Pare.

Mano. (No pot ser; sempre está viu el pecat.)

Ampa. La mare plora.

Mano. Y es ella la que t' envía a que me hu digues, ¿veritat?...

Ampa. No; ¿plora perque l' has reñit?

Mano. Y a tú qué t' importa?

Ampa. Pobra mare!

Mano. Será posible que als teus aïns pugues finchir? No; es el instinct del aire qu' es revela contra mí; es la veu del atre la que parla; la que ve a demanarme contes, la que robá lo qu' era meu... es la sanc d' aquell qu' em desafia..., sí, es tota la seu cara... jira de Deu! Y yo hu tolere?... Sego estic! y pa que no hu repetixca, aufeguem esta alimaña...

Al agarrar la chiqueta per el moño pera aufegarla, fa un estrem de horror. Agarantse el cap es deixa caure en el silló.

Asesino!... Qué anabes a fer?... Matar la sanc de ton chermá? La teua sanc? La del áñchel innocent!... Horror!... Asesino!... Asesino!... Queda aletargat.

Ampa. Pare, ¿qué tens? Pare... pare...

El toca, y al vore que no contesta, crida:

Mare, vine!... Corre, corre, mare!

El mateixos y AMPARO.

Amp. Filla, ¿qué pasa?

Ampa. Ay, el pare, que se móri!...

AMPARIN s' achenolla en els brasos en creu davant de la imache dels Desamparats.

Amp. Manolo, Manolo!... Socorro! María, Quico!...

Mano. Achitat. No t' asustes... no es res.

Amp. Als peus de Manolo y agarrantli les mans.

Manolo!... Cuánt sufrixes per culpa meua... Perdonam... Estic arrepentida de tot cór... Perdonam, que no puc més...; la vida sense tú, no es vida...

Mano. La chica..., Amparín..., ¿ahón está?

Ama. Mírala als peus de la Verche pregant per la teua salut.

Mano. Al vórela achenollá, se alsa corrent a abrasarla.

Filla! Filla del meu cór! Pausa.
Es meua; es meua; du la meua sanc; no pot negaro. Eix' acsió ha despertat el meu cór. Pausa.

Amparo; es nostra filla y ham de viure per a ella. Vine y la besarem els dos.

Amp. Manolo. Me tornes la vida.

Els mateixos y DON ADRIAN, per el foro, que al vore el amorós grupo els contempla maravillat.

Mano. Cóm se podría viure si no existira el perdó? Qué sublimitat més gran esperimente en estos moments de felicitat.

Adria. Avansant. Sí, Manolo.

Mano. Don Adrián.

Adria. Yo també partisipe de vostra felicitat.

Amp. Moltes gràcies.

Adria. Qué cosa més hermosa es perdonar. Son grandees del cór; de una magnitud tan gran, que sols

caben en un cór noble, pur y sa. Casi a la mateixa porta del foro se ou un tir.

Mano. Eh? Qu' es aixó?

Els mateixos y ENRIQUE, vestit lo mateix, qu' entra achudat per don Adrián y Manolo, y el senten en el silló.

Mano. Pareix qu' estiga ferit.

Adria. Sentemlo en lo silló.

Mano. Qué tens, pobre agüelo?

Enriq. Llevantse les barbes en un esfors. Manolo!

Mano. Enrique! Chermá del cór!

Enriq. Me muic! No tinc salvació, y es Deu en mí tan clement..., ¡qu' encá me deixa un moment... pa demanarvos... per... dó!... Mor.

Mano. Detinte, moment fatal!

Enrique! Torna a la vida, que tinc l' ànima transida y no puc en tant de mal! Escòltam per compasión!

Per la sanc de nostres venes!

No puc consentir que penes esperant el meu perdó!...

Orgull! Vanitat! Pa qué?

Tot en lo mon es mentira, y a un presipisi mos tira l' egoisme sense fre.

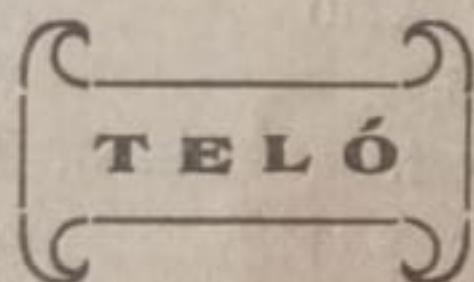
Mes la chustisia divina lo seu dona a cada cual, y es presis que acabe mal el que malament camina.

Vine, Amparín, filla meua; si afectarte no repare, vullc que dones a ton pare la última carisia teua.

Amparín besa y abraza a Enrique.

Filla meua, vine asil
No hiá en lo mon més riquea
que prosedir en noblea.
Ton pare soc desde huil

Te voldré com a un tesor,
pues me dicta la consensia
qu' es la millor penitensia
seguir els dictats del córl

Después de nostre homenache

No cal dir que ha segut un èxit formidable el alcansat en l' últim número dedicat a nostre ben volgut fundador y director D. Rafel Gayano Lluch.

TEATRO VALENSIÀ tenia un detire que cumplir en vista del asert de la seu direcció, y éste ha segut cumplit en tota classe d' honors rendint un chust homenache a Gayano Lluch, pare cariñós de la revista.

Nosotros ham pogut comprobar per este motiu les simpaties en que conta tan exsellent mestre y llurechat poeta, y fem públic manifest, desde estes columnes modestíssimes, de quant representen les adhesions rebudes en favor de la personalitat de éste y de la nostra, pues en tal acte s' ha apuntat en el seu haber una de les coses que machor gloria li han de donar per son altruista acció y noble foment de les lletres valencianes.

Clar está qu' algú nos dirá, més aserrim a les normes gramaticals y ortogràfiques que a la nesesitat d' assimilarse en un tot a la corrent del poble pera que nos llixca y nos entenga, qu' això no es fer acció cultural, «puesto que usen una forma vulgar y chavacana» en la manera d' escriure, y a estos afirmasinos han de correspondre en una aseveració, llòchica y fonamental, pera combatir esta creencia completamente suisida y obsecá.

L' acció y misió d' una revista, que se tilda de lliteraria, está més encaminá a la difusió y divulgació de les lletres patries, en tota l' amplitud de la paraula, qu' a la acció personal y uniformá d' una gramática tan combatida com la valenciana, en la que, en lamentable estat d' opinions y confusions, hián varios mestres que ostenten criteris en contrats, per els cuales aporten arguments etimolòchics y fonètics de gran trassendència y forsa.

Nosotros, mentres els filòlegs valencians no es posen d' acord y acorden una ruta a seguir, adaptable en un tot a les corrents populares del poble pera que nos llixca y nos entenga, seguirem el trasat de la nostra misió y plasmarem l' espírit del poble parlant en la modalitat qu' éste parla y cridant a les coses com ell les sent.

Ara be; si esta argumentació no fora prou pera chustificar la situació nostra en el camp de les lletres valencianes, seria, sens dupte algú, la de que el teatro deu estar exent d' estos radicalismes que tant perchudiquen a la personalitat d' un poble. Mentre éste no estiga preparat, es inútil tot quant se faga en camí de la renaixença de la seu llengua. Hià que abaixar al nivell d' ell pera ferse comprender y durlo al lloc nesesari. Lo més es no vore les coses per la raó de la chusticia, y donar motiu a un deplorable

abandono de les lletres d' una patria que, com València, ha tingut una personalitat ben definida en els annals de la història del mon.

Per totes estes raons y autres, que no son oportunes apuntar, es per lo que estem satisfechos de nostra obra y homenache y donem a tots els adherits, especialment a la prensa qu' aixina hu ha fet, les gràcies més sentides y expresives que brollen del nostre cor.

Y conste que TEATRO VALENSIÀ pren bona nota dels elements adherits no publicats en nostra revista pera correspondre com es degut en el terreno de la caballerositat y de la chermanor.

Gràcies a tots, repetim, per son altruista col·laboració, y hasta el añ que ve en que pogam celebrar el II aniversari de la nostra revista.

Notícies teatrals

Estem sobre el volcán de la temporá pròxima.

Se preparen les empreses, y els parapets van prenintse pera fer front a la batalla.

Les garnisons son numeroses y els cheñerals en cap, de prestichi.

Algú hià que debia d' estar en masniorra, pero gràcies a la candidés d' uns y autres, «chupa» del pot, y s' en riu de la música y de qui la toca.

Nosotros, que no som músics, sino espectadors, anem a vore «La menchá de la fiera», pantomima en quinze dies y varios episodis, y a riures dels que la representen en escarni dels companeros y del art.

Conque, que s' alse la estora, o lo que siga, y a vore qui guanya la choya.

* * *

Entre els valiosos elements contractats pera actuar en un teatre de esta localitat, está la chenial y dos voltes exsellent actriu del pervindre, y sinós al temps, señoreta Josefina Mateo, que desde estes columnes li rendim admiració y estima, en grasia a lo molt que val y a lo molt qu' es mereix.

Lo qu' es menester es que la direcció no la postergue per enveches y presions ridícules.

Lo que val, val así y en totes les parts del mon. Lo mateix que lo roín, es roín así y en Lima; ¿no els pareix?

* * *

D' un atac cardíaco está malalt el pare de nostre estimat amic y aplaudit primer actor Pepe Beut, al qual li enviem, des de estes columnes de la nostra revista, un sentit vot de nobles sentiments pera que se restablixca pronte y sane el seu cos y la tranquilitat de la seu família.

Nostres desitjos són eixos y aixina els fem públics pera coneixement de nostre estimat amic Pepe Beut.

OBRES PÚBLICAES

1. **El solar de la pobrea**, de F. Hernández Casajuana. (Segón edisió).
2. **¡Así está Fletal!**, de J. Peris Celda. (Segón edisió).
3. **Temple de dóna**, de R. Gayano Lluch.
4. **Furtanines**, de Amichiatis y F. Miñana, y **El Repatriat**, de María Luisa Camilleri.
5. **¡Encara viu!...**, de V. Alfonso.
6. **La Java**, de Paco Barchino.
7. **Sanc valensiana**, de R. Gayano Lluch.
8. **El Guapo**, de Visent Vidal, y **La dicha suprema**, de Jesús Morante Borrás.
9. **Una achuda**, de J. Peris Celda. Ilustració musical de Miguel Asensi.
10. **A la lluna de Valensia**, de Paco Barchino y V. Vidal. Música dels mestres Juan S. Roglá y J. M.ª Esteve. (Tersera edisió).
11. **El regal de boda**, de Miquel Tallada.
12. **El Teulai**, de Juan Alegre Ortiz.
13. **La dóna fa la casa**, de F. Hernández Casajuana.
14. **El selós**, de Eduardo Buil, y **Els que tallen l'abaecho**, de R. Gayano Lluch.
15. **La firma del testament**, de Pepe Angeles.
16. **Choc d' amor**, de Manuel Haro.
17. **Cansonera valensiana**, de Estanislao Alberola.
18. **La barca vella**, de Federico Miñana y Fernando Miranda.
19. **El propi amor**, de Visént Alfonso.
20. **El calendari de Benito, De rebot y Vidre volaor**, de Arturo Casinos.
21. **Espines del voler**, de Francisco Barchino.
22. **El milacre de l' Art y de l' Amor**, de Eduardo Buil.
23. **La última barraca**, de R. Gayano Lluch.
24. **L' amo del poble**, de Chusep María Juan García.
25. **¡Pepico...!** de J. Peris Celda.
26. **Guañarás el pá...**, de Visent Vidal.
27. **Com els cacherulos**, de R. Clemente y F. Meliá.
28. **Teus, meus y nòstres**, de Estanislao Alberola.
29. **¡En bon lio m' he ficat!**, de Visént Broseta Rosell.
30. **¡Nochebuena!**, de Enrique Songel y Visént W. Climent.
31. **¡Baix la figuera!**, de Alberto Martín.
32. **La mala senda**, de Enrique Navarro Borrás.
33. **Festes en l' hòrta**, de B. Ortín Benedito.
34. **El regrés del emigrant**, de Paco Comes.
35. **Sanc Redentora**, de Luis Juan Alcaraz.
36. **Pagar el pato**, de F. Hernández Casajuana y **¡Animetes santes...!**, de Jesús Morante Borrás.
37. **Homenache a Taberner.-En la nit de Sen Chuan**, de A. Roig y Civera.
38. **La familia del tio Melero**, de Manuel Soto Lluch.
39. **El castell malahit**, de Francesch Pierrá y José M.ª Garrido, y **La Doneta**, de J. Peris Celda.
40. **Senda d' espines**, de Francesch Mínguez Llorca y Visént Marco Rivas.
41. **Les culpes dels pares**, de Visént Alfonso.
42. **Pau en casa**, de Visént Breva, y **Ganes d' agradar**, de Eduardo Buil.
43. **La novia del lechionari**, de José Gómez Polo y E. Ramón Perdiguer.
44. **¡Ara sí que va de veres!**, de Antonio Virosque Samper.
45. **¡Febres hertsianes!**, de Pepe Angeles.
46. **Fòc entre séndra**, de Paco Barchino.
47. **La caiguda del balcó**, de Paco Comes.
48. **El loco**, de Visent Vidal y Miquel Tallada.
49. **Fenómenos**, de Lluis Juan Alcaraz.
50. **Homenache a Gayano Lluch.-Mort en vida**, de R. Gayano Lluch.
51. **Grandees del cór**, de V. Marco Rivas.

--- A la venta de tots els números publicats ---